

مرورنامہ آزمون آزمائشی خیلی سبز

سال تحصیلی ۱۴۰۳-۰۴

رشته انسانی

مرحله ششم

پایه دوازدهم

ویژه کنکوری‌های ۱۴۰۴

نام درس	مباحث	از صفحه	تا صفحه	مؤلف	ویراستار
جغرافیا	پایه دهم: درس ۱ تا ۳ صفحه ۱ تا ۲۰ پایه دوازدهم: درس ۱ صفحه ۱ تا ۲۰	۲	۹	علیرضا کاهیدوند	وجیهه صادقی مالوآجردی محمدحسین غلامی

شروع دوازدهم از مهر

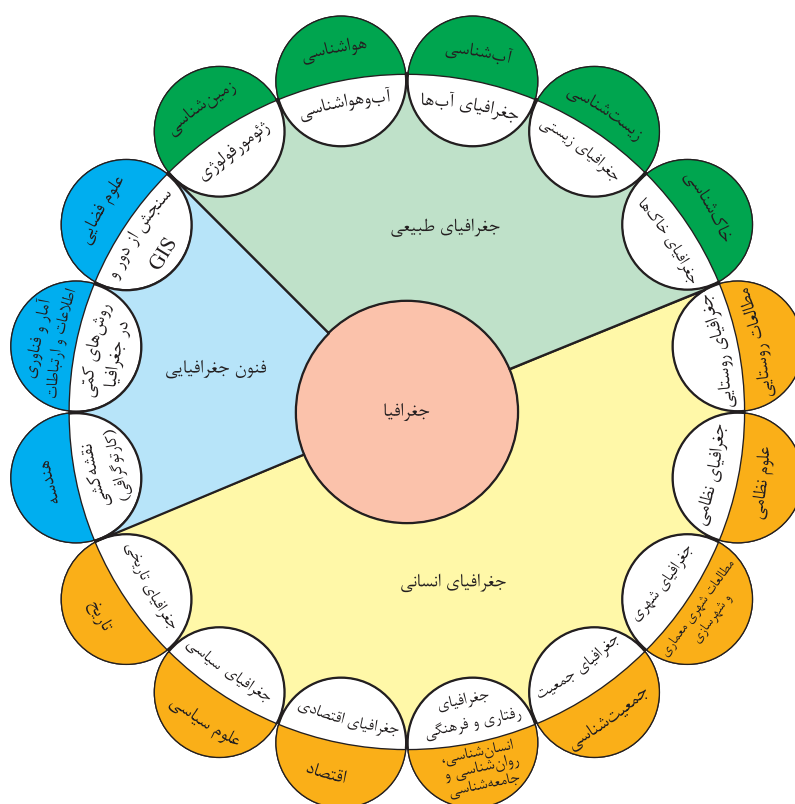

درس ۱: جغرافیا، علمی برای زندگی بهتر

مفهوم لغوی: geo (زمین) + graphy (ترسیم و توصیف) ←
 جغرافیا ← تعریف اراتوستن: علم مطالعه زمین به عنوان جایگاه انسان
 ← تعریف اصلی: علم آشنایی با ویژگی‌های طبیعی و انسانی و روابط بین آن‌ها در محیط و استفاده از آن در جهت بهبود زندگی

جغرافیا و سایر علوم

● رابطه جغرافیا با سایر علوم دو سویه است ← هر دو طرف از یافته‌ها و داده‌های یکدیگر استفاده می‌کنند.

(۱) مکان: محل معینی که بسیاری از فعالیت‌های انسان در آن رخ می‌دهد.

(۲) پدیده، واقعیت یا رویداد جغرافیایی محسوس و مشهود که می‌تواند دارای عوارض طبیعی یا انسان‌ساخت باشد.

مفاهیم اساسی دانش جغرافیا

محیط جغرافیایی

محیط جغرافیایی از تعامل محیط طبیعی و انسانی به وجود می‌آید:

دو عملکرد انسان در محیط ← مثبت (درک توان‌های محیط و رفع نیازها)
 ← منفی (داشتن نگاه سودجویانه)

کلنگری (دید ترکیبی) در جغرافیا

- تعریف: مطالعه همه‌جانبه و جامع پدیده‌ها با تمام ویژگی‌های آن در یک مکان؛ به چه دلیل؟
- (۱) چگونگی شکل‌گیری محیط‌های جغرافیایی حاصل از روابط متقابل انسان و محیط
- (۲) در ارتباط با یکدیگر عمل کردن اجزا و عوامل محیط جغرافیایی
- بررسی امکان گسترش فیزیکی شهر با تهیه نقشه شهر (نقشه‌خوانی)
- مثال بزنیم؟
- مطالعه بافت جمعیت شهر برای تخمین میزان رشد آن و امکان مهاجرپذیری (جغرافیای جمعیت)
- مطالعه میزان منابع آب شهر جهت پیش‌بینی امکان توسعه شهر (جغرافیای آب‌ها)

درس ۲: روش مطالعه و پژوهش در جغرافیا

سؤالات کلیدی در جغرافیا

در جغرافیا شش سؤال اساسی وجود دارد که جغرافی‌دان در بررسی‌های خود با آن روبه‌رو است.

سؤالات	توضیحات
کجا؟	<ul style="list-style-type: none"> با رکن اساسی جغرافیا بررسی مکان وقوع پدیده‌ها معنی سؤال: این اتفاق کجا رخ داده است؟
چه چیزی؟	<ul style="list-style-type: none"> بررسی ماهیت هر پدیده یا مسئله معنی سؤال: چه چیزی رخ داده است؟
چرا؟	<ul style="list-style-type: none"> بررسی علت وقوع پدیده چرا این پدیده به وجود آمده است؟
چه موقع؟	<ul style="list-style-type: none"> بررسی روند زمانی موضوعات معنی سؤال: چه زمانی این پدیده رخ داده است؟
چه کسی یا کسانی؟	<ul style="list-style-type: none"> بررسی روابط متقابل انسان و محیط معنی سؤال: چه کسانی یا کدام فعالیت‌ها و برنامه‌های انسانی در این پدیده اثر داشته است؟
چه‌طور؟	<ul style="list-style-type: none"> بررسی سیر تکوین و تحول پدیده معنی سؤال: زمینه‌های به‌وجود آورنده این پدیده چیست؟

مراحل پژوهش در جغرافیا

(۱) طرح سؤال و بیان مسئله: به صورت واضح و روشن / عدم استفاده از جملات خبری / توجه به اهمیت پژوهش / بررسی سوابق پژوهش.

(۲) تدوین فرضیه: از مراحل حساس / نقش راهنما دارد / پاسخ پیشنهادی و حدس اندیشمندانه محقق به مسئله / استفاده از جملات خبری / براساس: میزان دانش، تجربیات و سوابق پژوهشی.

(۳) جمع‌آوری اطلاعات به دو روش:

- (۱) کتابخانه‌ای: در تمامی پژوهش‌های علمی استفاده می‌شود و شامل نقشه، عکس هوایی و ... است.
- (۲) میدانی: گردآوری اطلاعات با رفتن به مکان مورد تحقیق و از طریق پرسش‌نامه، مشاهده و مصاحبه انجام می‌شود.

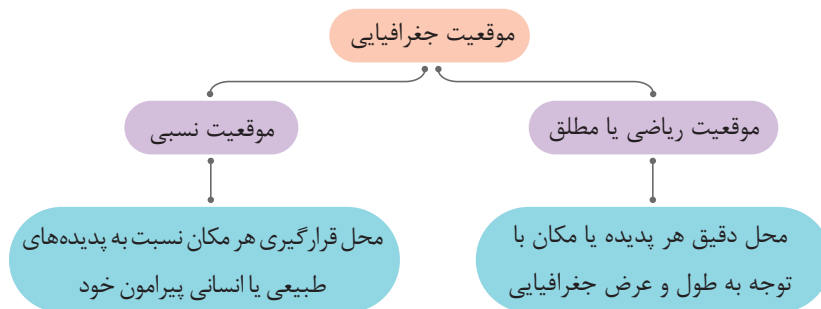
(۴) پردازش اطلاعات: حذف اطلاعات غیرضروری و حفظ اطلاعات مرتبط / تجزیه و تحلیل اطلاعات.

(۵) نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها: یافتن پاسخ مسئله / تأیید یا رد فرضیه‌ها با ارائه دلایل منطقی و علمی / عدم ناامیدی در صورت رد فرضیه.

درس ۳: موقعیت جغرافیایی ایران

موقعیت جغرافیایی

هر چیزی بر روی این کره خاکی، وضعیت یا موقعیتی دارد، اما بیا باید دقیق‌تر به موضوع نگاه کنیم. برای همین به نمودار زیر توجه کنید:

موقعیت ریاضی ایران

● ایران در عرض جغرافیایی ۲۵ تا ۴۰ درجه در جنوب منطقه معتدله نیمکره شمالی و طول جغرافیایی ۴۴ تا ۶۳ درجه طول شرقی قرار دارد
 ← ایجاد تنوع آب‌وهوایی / مؤثر در نوع تولیدات کشاورزی و محیط‌زیست

موقعیت نسبی ایران

● موقعیت نسبی هر کشور، محل قرارگیری آن کشور نسبت به سایر کشورها، دریاها، تنگه‌ها، کانال‌ها، خلیج‌ها و ... است.
 ● حالا موقعیت نسبی ایران را به صورت گزیده در این‌جا برایتان آورده‌ایم و برای نمونه به اهمیت و جایگاه خلیج فارس، تنگه هرمز، دریای عمان و خزر می‌پردازیم.

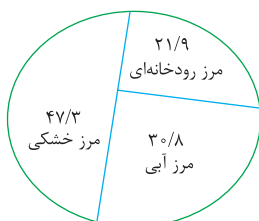

موقعیت	توضیحات و دلایل اهمیت
خلیج فارس	(۱) نقش ارتباطی بین سه قاره اروپا، آفریقا و آسیا (۲) بزرگترین منبع انرژی جهان (۳) درآمدهای ناشی از صدور و فروش نفت خام: یکی از کانون‌های ثروتمند جهان / کانون توجه صادرکنندگان کالاهای صنعتی و غیرصنعتی (۴) قرارگیری در مرکز و قلب ناحیه سیاسی - جغرافیایی جهان اسلام (۵) تسلط بر تمام یا هر یک از موارد بالا، موازنه قدرت جهان را تغییر می‌دهد.
تنگه هرمز	(۱) آبراهه هلالی‌شکل که آب‌های آزاد اقیانوس هند و دریای عمان را به خلیج فارس متصل می‌کند. (۲) دروازه خروجی نفت خلیج فارس (۳) از مهم‌ترین گذرگاه‌های جهان
دریای عمان	(۱) مجاورت با آب‌های آزاد (اقیانوس هند) (۲) وجود سواحل با قابلیت دفاعی مناسب
دریای خزر	(۱) بزرگ‌ترین پهنه آبی محصور در خشکی جهان (۲) دارای منابع نفت و گاز (۳) تأمین ۹۰ درصد تولید خاویار جهان (۴) دسترسی به بازار مصرف ۳۰۰ میلیون نفری کشورهای آسیای میانه

مرزهای سیاسی

- مهم‌ترین عامل تشخیص و جدایی هر کشور از کشور همسایه و نشان‌دهنده این‌که سرزمین یک کشور تا کجا امتداد دارد، مرز است.
- دارابودن ۸۷۵۵ کیلومتر مرز مشترک با همسایگان
- داشتن مرز خشکی یا آبی با ۱۵ کشور
- طولانی‌ترین مرز: با عراق
- کوتاه‌ترین مرز: با ارمنستان

مرزهای دریایی و راه‌های آبی

- این یعنی دسترسی به خطوط دریایی به خاطر مجاورت با دریا و دریاچه‌ها.
- دلایل اهمیت: (۱) روابط بازرگانی (۲) ارتباط با سایر نقاط جهان (۳) دستیابی به منابع غذایی، معدنی و سوخت‌های فسیلی
- ایران از جمله کشورهایی است که از طریق راه‌های آبی با کشورهای جهان در ارتباط است.

جغرافیا دوازدهم

درس ۱: شهرها و روستاها

مقر و موقعیت

- سرآغاز مطالعه و شناخت یک سکونتگاه روستایی و شهری مقر و موقعیت آن است.

دو تعریف

مقر: مکان اصلی یک سکونتگاه و محل استقرار آن روی زمین است.
عوامل اثرگذار: عوامل طبیعی و انسانی

موقعیت: به وضعیت یک سکونتگاه نسبت به پدیده‌های پیرامون خود و همچنین جایگاه آن در سطح ناحیه است.
عوامل اثرگذار: عوامل طبیعی و انسانی

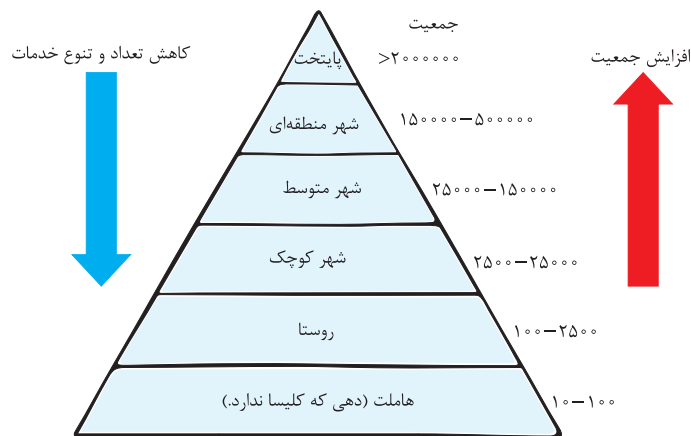
تفاوت شهر و روستا

● مهم‌ترین ملاک‌های تفاوت شهر و روستا به شرح زیر است:

- (۱) فعالیت‌های اقتصادی: در روستا: کشاورزی / در شهر: صنعتی و خدماتی
- (۲) میزان جمعیت: اگر جمعیت سکونتگاهی به میزان معینی برسد، آن را شهر تلقی می‌کنند.
- (۳) وسعت و فضای سکونت و فعالیت: در روستاها فضای باز و چشم‌انداز طبیعی وجود دارد و در شهرها برعکس، فضاها فشرده است.
- (۴) دسترسی به خدمات و تسهیلات: در روستاها کمتر و در شهرها بیشتر است.
- (۵) فرهنگ و مناسبات اجتماعی: در روستاها به دلیل کمی جمعیت، همدیگر را می‌شناسند و تعاون و همکاری میان افراد بیشتر است.

سلسله‌مراتب سکونتگاه‌ها

● سلسله‌مراتب سکونتگاه یعنی رتبه‌بندی آن‌ها برحسب اهمیت! نمونه زیر را ببینید:

حوزه نفوذ سکونتگاه

حوزه نفوذ سکونتگاه

به محدوده جغرافیایی که از یک سکونتگاه، کالا و انواع خدمات دریافت می‌کند و بین آن محدوده و سکونتگاه جریان کالا، خدمات و رفت‌وآمد افراد وجود دارد، حوزه نفوذ آن سکونتگاه می‌گویند.

دامنه نفوذ: بیشتر مسافت خدمات‌رسانی

آستانه جمعیتی نفوذ: حداقل جمعیت

مرورنامه آزمون آزمایشی خیلی سبز

جغرافیا

چند تعریف مهم	
شهرنشینی	افزایش نسبت جمعیت شهرهای یک کشور یا ناحیه به روستاهای آن را می گویند.
متروپل (مادرشهر) یا کلان شهر	بزرگ ترین و مهم ترین شهر یک ناحیه، استان یا کشور است. به طور کل، کلان شهر به شهرهایی با بیش از ۱۰ میلیون نفر جمعیت اطلاق می شود.
حومه	به بخش های پیرامونی یک شهر حومه می گویند.
جهان شهر	برخی از شهرها با جمعیت بیش از ۱۰ میلیون نفر به دلیل نقش مهم در اقتصاد و تجارت جهانی، حوزه نفوذ بسیار وسیعی در سطح جهان دارند که به آن ها جهان شهر می گویند.
مگالاپلیس	گسترش فوق العاده زیاد دو یا چند مادرشهر در امتداد مسیرهای ارتباطی و حمل و نقل سبب شکل گیری زنجیره ای از مادرشهرها و کلان شهرها به نام مگالاپلیس می شود.

مرورنامه آزمون مرحله ششم

دوازدهم انسانی

جغرافیا دوازدهم

درس ۱: شهرها و روستاها

– مقر و موقعیت –

● سرآغاز مطالعه و شناخت یک سکونتگاه روستایی و شهری مقر و موقعیت آن است.

مقر: مکان اصلی یک سکونتگاه و محل استقرار آن روی زمین است.

عوامل اثرگذار: عوامل طبیعی و انسانی

دو تعریف

موقعیت: به وضعیت یک سکونتگاه نسبت به پدیده‌های پیرامون خود و همچنین جایگاه آن در سطح ناحیه است.

عوامل اثرگذار: عوامل طبیعی و انسانی

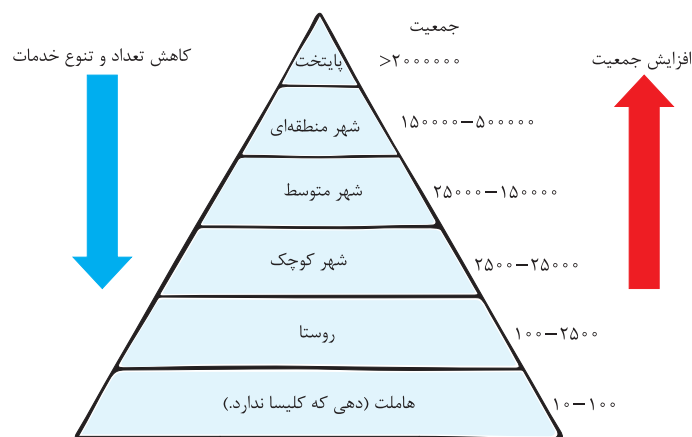
– تفاوت شهر و روستا –

● مهم‌ترین ملاک‌های تفاوت شهر و روستا به شرح زیر است:

- (۱) فعالیت‌های اقتصادی: در روستا: کشاورزی / در شهر: صنعتی و خدماتی
- (۲) میزان جمعیت: اگر جمعیت سکونتگاهی به میزان معینی برسد، آن را شهر تلقی می‌کنند.
- (۳) وسعت و فضای سکونت و فعالیت: در روستاها فضای باز و چشم‌انداز طبیعی وجود دارد و در شهرها برعکس، فضاها فشرده است.
- (۴) دسترسی به خدمات و تسهیلات: در روستاها کم‌تر و در شهرها بیشتر است.
- (۵) فرهنگ و مناسبات اجتماعی: در روستاها به دلیل کمی جمعیت، همدیگر را می‌شناسند و تعاون و همکاری میان افراد بیشتر است.

– سلسله‌مراتب سکونتگاه‌ها –

● سلسله‌مراتب سکونتگاه یعنی رتبه‌بندی آن‌ها برحسب اهمیت! نمونه زیر را ببینید:

حوزه نفوذ سکونتگاه -

حوزه نفوذ سکونتگاه

به محدوده جغرافیایی که از یک سکونتگاه، کالا و انواع خدمات دریافت می کند و بین آن محدوده و سکونتگاه جریان کالا، خدمات و رفت و آمد افراد وجود دارد، حوزه نفوذ آن سکونتگاه می گویند.

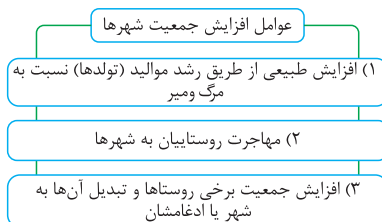
دامنه نفوذ: بیشتر مسافت خدمات رسانی

آستانه جمعیتی نفوذ: حداقل جمعیت

چند تعریف مهم	
افزایش نسبت جمعیت شهرهای یک کشور یا ناحیه به روستاهای آن را می گویند.	شهرنشینی
بزرگ ترین و مهم ترین شهر یک ناحیه، استان یا کشور است. به طور کل، کلان شهر به شهرهایی با بیش از ۱۰ میلیون نفر جمعیت اطلاق می شود.	متروپل (مادرشهر) یا کلان شهر
به بخش های پیرامونی یک شهر حومه می گویند.	حومه
برخی از شهرها با جمعیت بیش از ۱۰ میلیون نفر به دلیل نقش مهم در اقتصاد و تجارت جهانی، حوزه نفوذ بسیار وسیعی در سطح جهان دارند که به آن ها جهان شهر می گویند.	جهان شهر
گسترش فوق العاده زیاد دو یا چند مادرشهر در امتداد مسیرهای ارتباطی و حمل و نقل سبب شکل گیری زنجیره ای از مادرشهرها و کلان شهرها به نام مگالاپلیس می شود.	مگالاپلیس

روابط شهر و روستا

- شهرها: (۱) محل انباشت سرمایه و کالاهای تولیدی (۲) نیروی انسانی (۳) حضور خدمات آموزشی و ...
- روستاها: دارای مواد اولیه و محصولات کشاورزی

شهرنشینی سریع

- علل شهرنشینی به طور کل عبارت است از:
- (۱) دولت با استفاده از درآمد نفتی، بیشترین سرمایه گذاری را به توسعه کارخانه ها و تجهیزات شهری اختصاص دهد.
- (۲) در اثر اصلاحات ارضی سال ۱۳۴۱ و انهدام شرایط کشاورزی، مهاجرت روستاییان به شهرها افزایش یافت.